

Avoda Zara 27b : Et il vivra par eux !

Sur les *minim*

1 - משנה סנהדרין ד, ה

<p>Pour cette raison l'homme a été créé unique dans le monde, pour nous enseigner que quiconque détruit une vie est vu comme ayant détruit le monde entier ; et quiconque sauve une vie est considérée comme ayant sauvé le monde entier.</p> <p>Et aussi pour [instaurer/promouvoir] la paix entre les humains afin que personne ne dise « mon père est plus grand que le tien ».</p> <p>Et pour que les <i>minim</i> ne disent pas « il y a plusieurs puissances dans le ciel ».</p>	<p>לפיכך נברא אדם יחיד בעולם, ללמד שכל המאבד נפש אחת, מעלין עליו כאלו אבד עולם מלא. וכל המקים נפש אחת, מעלין עליו כאלו קים עולם מלא. מפני שלום הבריות, שלא יאמר אדם לחברו: "אבא גדול מאביך." שלא יהו המינים אומרים "רשויות הרבה בשמים".</p>
--	---

2 - מכילתא דרבי ישמעאל, בחודש ה

<p>« Je suis l'Eternel ton Dieu » Pourquoi a-t-il été dit ? [...] Rabbi Nathan Dit : Voici une réponse aux <i>minim</i>, Qui disent « il y a deux pouvoirs ! » Car quand le saint béni soit-il se tint et proclama : « Je suis l'Eternel ton dieu » Qui s'est levé et a protesté contre lui ?</p>	<p>"אנכי יי אלהיה" למה נאמר? [...] רבי נתן אומר: מפן תשובה למינין, שאומרים "שתי רשויות הן!" שקשעמד הקדש ברוך הוא ואמר: "אנכי יי אלהיה," מי עמד ומחה כנגדו?</p>
---	--

3 - משנה מגילה ד, ח

<p>Celui qui fait son phylactère rond, C'est dangereux et ce n'est pas le commandement. Il le place sur son front ou sur la paume de sa main, C'est l'usage des <i>minim</i>. Il l'a recouvert d'or ou attaché à un manchon, C'est l'usage de ceux qui sont à l'extérieur.</p>	<p>העושה תפלתו עגלה, ספנה, ואין בה מצוה. נתנה על מצחו או על פס ידו, הרי זו דרך המינות. צפה זהב, ונתנה על בית יד שלנקלו, הרי זו דרך החיצונים.</p>
--	--

4 - תוספתא חולין ב יט

<p>On n'abat pas [les bêtes] dans les mers, et pas dans les fleuves, et pas dans de l'eau boueuse mais on abat dans un bassin d'eau, et sur un bateau sur des ustensiles. Et s'il n'a pas de place sur le bateau, il abat dans la mer. Et s'il ne veut pas salir sa maison, il abat dans un ustensile ou dans un trou, Et au marché il ne fait pas ça, parce que ce sont les pratiques des <i>minim</i>. S'il l'a fait, il faut faire une vérification.</p>	<p>אין שוחטין לא לתוך ימים ולא לתוך נהרות ולא לתוך מים עכורין. אבל שוחט לתוך אגן של מים ובספינה על גבי כלים ואם אין לו מקום בספינה שוחט לתוך הים ואם אין רוצה לטנף את ביתו שוחט לתוך כלי או לתוך גומא. ובשוק לא יעשה כן מפני שעושה את חוקי המינים אם עשה כן צריך בדיקה.</p>
---	---

5 - תוספתא חולין ב, כ-כא

<p>La viande qui se trouve chez un goy, on peut en tirer profit, chez un min, il est interdit d'en tirer profit. Ce qui sort de la maison d'un min, c'est de la viande d'offrandes de carcasses vu qu'il a été dit : L'abattage d'un min est idolâtrie, leur pain est un pain de Kuti et leur vin est un vin de libation, leurs fruits interdits à la consommation et leurs rouleaux [de la Tora] des rouleaux de magiciens, et leurs enfants illégitimes. On ne leur vend pas et on ne leur achète pas, Et ne les prend pas [en mariage ?] et on ne leur donne pas [en mariage ?] Et on n'enseigne pas de profession à leurs enfants, et on ne se fait pas soigner par eux, ni le soin des bêtes, ni celui du corps.</p>	<p>בשר שִנְמָצָא בְיַד גּוֹי, מִתֵּר בְּהִנָּאָה; בְּיַד הַמִּין, אֲסוּר בְּהִנָּאָה. הַיּוֹצֵא מִבֵּית הַמִּין, הָרִי זֶה בְּשַׂר זָבְחֵי מִתִּים, מִפְּנֵי שְׂאֲמָרוֹ: שְׁחִיטַת הַמִּין עֲבוּדָה זָרָה, פֶּתַן פֶּת כּוֹתֵי, וְיִינָם יִין נֶסֶךְ, וּפִירוֹתֵיהֶן טְבָלִין, וּסְפִירֵיהֶן סִפְרֵי קוֹסְמִין, וּבְנֵיהֶן מִמְזָרִין. אִין מוֹכְרִין לָהֶן, וְאִין לּוֹקְחִין מֵהֶן, וְאִין נוֹשְׂאִין מֵהֶן, וְאִין נוֹתְנִין לָהֶן, וְאִין מְלַמְּדִין אֶת בְּנֵיהֶן אֲמָנוֹת, וְאִין מִתְרַפְּאִין מֵהֶן, לֹא רְפוּי מְמוֹן וְלֹא רְפוּי נְפְשׁוֹת.</p>
---	---

Attire	משכא	Objection de source tannaïtique	מיתיבי
Il vient	אתי	Le mordit	היכישו
Suivre/être attiré	למימשך	Laisse !	הנח
Après eux/ par eux	בתרייהו	Il rendit l'âme	יצתה נשמתו
Lui/lui-même	איהו	Bienheureux !	אשריך
Aussi	נמי	Renverse	פורץ
Serpent	חויא	Le mordra	ישכנו
L'a mordu	טרקיה	Il y a une différence	שאני
Au nom de	משום	Apostasie/hérésie	מינות
Tu n'as pas le droit	אי אתה רשאי	Qui/que	ד-

Les sources

6 - בבלי עבודה זרה כז ב

<p>Il a dit (Rabbi Ismaël à Ben Dama) : tu n'as pas transgressé les paroles de tes compagnons qui disaient : <i>Celui qui renverse une clôture sera mordu par un serpent.</i></p> <p>Mais il a déjà été mordu par un serpent ! C'est que le serpent de nos sages n'a pas de traitement médical.</p> <p>Et qu'aurait-il dû dire ? (Lévitique 18, 5) <i>il vivra par elles</i> – il ne mourra pas par elles. Et [qu'aurait répondu] rabbi Ismaël ? « ces mots sont vrai en privé mais pas en public ».</p> <p>Comme une braïta nous enseigne : Rabbi Ismaël disait : « d'où savons-nous que si on dit à quelqu'un « adore l'idole et tu ne seras pas tué », il faut adorer et ne pas se faire tuer ? Parce qu'il est écrit : <i>il vivra par elles</i> – [ce qui sous-entend] il ne mourra pas par elles. C'est vrai aussi en public ? Il est écrit (Lévitique 22, 32) : <i>Ne déshonorez pas mon nom.</i></p>	<p>מיתבי: לא ישא ויתן אדם עם המינין, ואין מתרפאין מהן אפילו לחיי שעה;</p> <p>מעשה בבן דמא בן אחותו של ר' ישמעאל שהכישו נחש, ובא יעקב איש כפר סכניא לרפאותו, ולא הניחו ר' ישמעאל,</p> <p>וא"ל: ר' ישמעאל אחי, הנח לו וארפא ממנו, ואני אביא מקרא מן התורה שהוא מותר, ולא הספיק לגמור את הדבר עד שיצתה נשמתו ומת,</p> <p>קרא עליו ר' ישמעאל: אשריך בן דמא, שגופך טהור ויצתה נשמתך בטהרה, ולא עברת על דברי חבריך, שהיו אומרים: +קהלת י+ ופורץ גדר ישכנו נחש!</p> <p>שאני מינות דמשכא, דאתי למימשך בתרייהו.</p> <p>אמר מר: לא עברת על דברי חבריך, שהיו אומרים: ופורץ גדר ישכנו נחש.</p> <p>איהו נמי חויא טרקיה! חויא דרבנן דלית ליה אסותא כלל.</p> <p>ומאי הוה ליה למימר? +ויקרא יח+ וחי בהם - ולא שימות בהם. ור' ישמעאל? הני מילי בנינעא, אבל בפרהסיא לא;</p> <p>דתניא, היה רבי ישמעאל אומר: מנין שאם אומרים לו לאדם עבוד עבודה זרה ואל תהרג, שיעבוד ואל יהרג? ת"ל: וחי בהם - ולא שימות בהם,</p> <p>יכול אפילו בפרהסיא? ת"ל: +ויקרא כב+ ולא תחללו את שם קדשי.</p>
--	---

- Comment s'appelle le malade ?
- Comment s'appelle le guérisseur ?

- Quel type de preuve le malade veut il apporter ?
- Combien y a-t-il de serpents dans l'histoire ?
- Y a-t-il une contradiction entre l'acte de Rabbi Ismaël et l'enseignement rapporté en son nom à la fin de la sugya ?

7- תוספתא חולין (צוקרמאנדל) ב כב-כג

	<p>מעשה בר' אלעזר בן דמה שנשכו נחש, ובא יעקב איש כפר סמא לרפאותו, משום ישוע בן פנטרא.</p> <p>ולא הניחו ר' ישמעאל. אמרו לו: "אי אתה רשאי בן דמה". אמר לו: "אני אביא לך ראייה שירפאני".</p> <p>ולא הספיק להביא ראייה עד שמת:</p> <p>אמר ר' ישמעאל: "אשריך בן דמה, שיצאת בשלום ולא פירצת גזירן של חכמים, שכל הפורץ גזירן של חכמים, לסוף- פורענות בא עליו, שנ': ופורץ גדר ישכנו נחש."</p>
--	---

- Comment s'appelle le malade ?
- Qui est Yaakov qui vient soigner le malade ?
- Quel type de preuve le malade veut-il apporter ?

Et il vivra par eux – וחי בהם

8 - ויקרא יח ד-ה

אֶת מִשְׁפָּטֵי תַעֲשׂוּ וְאֶת חֻקֵי תִשְׁמְרוּ לְלֶכֶת בְּהֵם אֲנִי יְדוּד אֱלֹהֵיכֶם: וְשִׁמְרַתֶּם אֶת חֻקֵי וְאֶת מִשְׁפָּטֵי אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אִתְּם הָאָדָם וְחֵי בְהֵם אֲנִי יְהוָה:

8 - Lévitique 18, 4-5

C'est à mes statuts que vous devez obéir, ce sont mes lois que vous garderez dans votre conduite: c'est moi, l'Éternel votre Dieu. Vous garderez mes lois et mes statuts, parce que l'homme qui les pratique vivra par eux: je suis l'Éternel.

- Que veut dire d'après vous וחי בהם / il vivra par eux ?

9 - יחזקאל פרק כ יא-יג

וְאֵתְּן לָהֶם אֶת חֻקֵי וְאֶת מִשְׁפָּטֵי הַדְּעוּתִי אֹתָם אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֹתָם הָאָדָם וְחֵי בְהֵם. וְגַם אֶת שְׁבֻתוֹתֵי נְתַתִּי לָהֶם לְהַיּוֹת לְאוֹת בֵּינִי וּבֵינֵיהֶם לְדַעַת כִּי אֲנִי יְהוָה מְקַדְּשָׁם: וַיִּמְרוּ בִּי בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּמַדְבַּר בְּחֻקֵי לֹא הִלְכוּ וְאֶת מִשְׁפָּטֵי מָאֵסוּ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אִתְּם הָאָדָם וְחֵי בְהֵם וְאֶת שְׁבֻתוֹתַי חָלְלוּ מְאֹד וְאָמַר לְשֹׁפֵר חַמְתִּי עֲלֵיהֶם בְּמַדְבַּר לְכָלוֹתָם:

9 - Ézéchiél 20, 11-13

Je leur donnai mes lois et leur fis connaître mes règlements, que l'homme doit accomplir pour vivre. Je leur donnai aussi mes sabbats, comme symbole entre moi et eux, pour qu'on sût que c'est moi, l'Eternel, qui les sanctifie. Mais la maison d'Israël s'est révoltée contre moi dans le désert; ils n'ont pas suivi mes lois, ils ont méprisé mes règlements, que l'homme doit accomplir pour vivre, ils ont profané mes sabbats, et je songeai à épancher mon courroux sur eux dans le désert pour les anéantir.

10 - ספרא אחרי מות פרק יג

<p>Vous garderez mes lois et mes statuts pour que l'Homme qui les pratique « garde et fasse mes lois, garde et fasse mes statuts » et vivent par eux dans le monde futur.</p> <p>Et si tu dis « dans ce monde », ne meure-t-on pas à la fin ?</p> <p>Comment faut-il comprendre « il vivra par eux »? Dans le monde futur, je suis Dieu je promets de payer ce qui est du ;</p>	<p>(י) ושמתם את חוקותי ואת משפטי, אשר יעשה אותם האדם, ליתן שמירה ועשייה לחוקים ושמירה ועשייה למשפטים, וחי בהם לעולם הבא.</p> <p>ואם תאמר, בעולם הזה- והלא סופו מת הוא! הא מה אני מקיים "וחי בהם"?</p> <p>לעולם הבא, אני ה' נאמן לשלם שכר.</p>
---	---

11 - תוספתא שבת טז, יד

<p>Rabbi Aha dit au nom de Rabbi Akiva : [...]</p> <p>Les commandements n'ont été donnés à Israël que pour qu'ils vivent par eux comme il est écrit : <i>que l'homme fera et vivra par eux</i> – (sous-entendu) il ne mourra pas par eux.</p> <p>Il n'y a rien qui se tienne face au sauvetage d'une vie, sauf l'idolâtrie, les relations incestueuses et le meurtre ! Dans quelles circonstances cela a été dit ainsi ? Quand ce n'est pas une époque de persécution.</p> <p>Mais pendant les périodes de persécution, même pour le plus simple des commandements, l'Homme donne sa vie, car il est dit <i>ne profanez le nom de mon sanctuaire et Tout acte de Dieu est pour lui-même.</i></p>	<p>ר' אחא אמ' משם ר' עקיבא [...] לא נתנו מצות לישראל אלא לחיות בהן שני אשר יעשה אותם האדם וחי בהם! וחי בהן - ולא שימות בהן.</p> <p>אין כל דבר עומד בפני פקוח נפש חוץ מע"ז וגלוי עריות ושפיכות דמים! במי דברים אמורים? שלא בשעת השמד.</p> <p>אבל בשעת השמד אפי' מצוה קלה שבקלות אדם נותן נפשו עליה, שני ולא תחללו את שם קדשי וגו' ואומ' כל פעל ה' למענהו.</p>
--	--

12- Jean Chrysostome, Adversus Iudaeos 8, IV siècle

Si quelques remèdes de guérison vous sont montrés, et quelqu'un dit qu'ils sont capables de guérir, et pour cette raison il va chez les juifs, révélez leurs tours de magie, leurs sorts, leurs amulettes, leurs potions. Les Juifs sont incapables de guérir autrement; Car ils ne guérissent pas vraiment. Loin de là! Je vais aller encore plus loin et dire ceci: s'ils guérissent vraiment, il vaut mieux mourir que courir aux ennemis de Dieu et être guéri de cette manière. Quel profit y a-t-il si votre corps est guéri, mais votre âme perdue? Que gagne-t-on d'être soulagé dans la vie présente pour être envoyé

dans le feu éternel dans la vie à venir? Si vous évitez les incantations, les sortilèges et les charmes, et que vous mourez de maladie, vous êtes vraiment un martyr, parce que lorsque d'autres promettaient la délivrance par des moyens impies, vous avez choisi la mort plutôt que l'impiété.

13- Tableau comparatif de trois versions de l'histoire

בבלי עבודה זרה כז ב	ירושלמי עבודה זרה ב מ טור ד /ה"ב	תוספתא חולין ב
<p>מעשה בבן דמא בן אחותו של ר' ישמעאל שהכישו נחש, ובא יעקב איש כפר סכניא לרפאותו, ולא הניחו ר' ישמעאל, וא"ל: ר' ישמעאל אחי, הנח לו וארפא ממנו, ואני אביא מקרא מן התורה שהוא מותר, ולא הספיק לגמור את הדבר עד שיצתה נשמתו ומת, קרא עליו ר' ישמעאל: אשריך בן דמא, שגופך טהור ויצתה נשמתך בטהרה, ולא עברת על דברי חביריך, שהיו אומרים: +קהלת י+ ופורץ גדר ישכנו נחש... [שאני מינות דמשכא, דאתי למימשך בתרייהו. אמר מר: לא עברת על דברי חביריך, שהיו אומרים: ופורץ גדר ישכנו נחש. איהו נמי חויה טרקיה! חויה דרבנן דלית ליה אסותא כלל.] ומאי ה"ל למימר? +ויקרא יח+ וחי בהם - ולא שימות בהם. ור' ישמעאל? הני מילי בצינעא, אבל בפרהסיא לא; דתניא, היה רבי ישמעאל אומר: מנין שאם אומרים לו לאדם עבוד עבודת כוכבים ואל תהרג, שיעבוד ואל יהרג? ת"ל: וחי בהם - ולא שימות בהם, יכול אפילו בפרהסיא? ת"ל: +ויקרא כב+ ולא תחללו את שם קדשי</p>	<p>מעשה באלעזר בן דמא שנשכו נחש ובא יעקב איש כפר סמא לרפאותו אמר לו נימא לך בשם ישו בן פנדרא אמר לו רבי ישמעאל אי אתה רשאי בן דמא אמר לו אני אביא ראייה שירפאני לא הספיק להביא ראייה עד שמת אמר לו ר' ישמעאל אשריך בן דמה שיצאת בשלום מן העולם ולא פרצת גדין של חכמים לקיים מה שנאמר ופורץ גדר ישכנו נחש ולא נחש נשכו אלא שלא ישכנו לעתיד לבוא ומה הוה ליה למימר אשר יעשה אותם האדם וחי בהם</p>	<p>מעשה בר' אלעזר בן דמה שנשכו נחש ובא יעקב איש כפר סמא לרפאותו משום ישוע בן פנטרא ולא הניחו ר' ישמעאל אמרו לו אי אתה רשאי בן דמה אמר לו אני אביא לך ראייה שירפאני ולא הספיק להביא ראייה עד שמת: אמר ר' ישמעאל אשריך בן דמה שיצאת בשלום ולא פירצת גזירן של חכמים שכל הפורץ גדין של חכמים לסוף פורענות בא עליו שנ' ופורץ גדר ישכנו נחש:</p>